

Post Charlottesville: Can We Still Engage in Constructive Political Dialogue?

Rabbi Daniel Roth, PhD and
Rabbi Amy Eilberg

14 ELUL 5777 | SEPTEMBER 5 2017

A Pre-Rosh Hashana Webinar for Rabbis

From the Pardes Rodef Shalom Communities Program

WWW.PARDES.ORG.IL

Table of Contents

A. Are there people with whom we cannot or should not engage in constructive political dialogue?..	2
Proverbs 9:7-8	2
Rambam, Hilchot Deot, Chapter 6:9 (d. 1204).....	2
Leviticus 19:17-18.....	2
Exodus 23:4-5.....	2
Rambam Laws of Murder and Preservation of Life 13:14.....	2
Mechilta deRashbi, Exodus 23:5 (3rd Cen CE)	3
Rambam, Mishneh Torah, Hilchot De'ot 7:12	3
Avot deRabbi Natan A, 23, 38a (6th Cen. CE)	3
B. How can we engage in constructive political dialogue?.....	4
Proverbs 9:8.....	4
Genesis Rabbah, 54:3 (6th Cen. CE).....	4
Rambam, Hilchot Deot, chapter 6:6	4
Genesis 21:9-11	4
Rashi, Genesis 21:9-10 (d. 1105)	4
Ibn Ezra, Genesis 21:9 (d. 1167).....	5
The International Critical Commentary, Genesis 21:9 (Skinner, 1910).....	5
C. Additional Sources: Strategies for Engaging with People We Hate.....	7
Babylonian Talmud, Berachot 10a	7
Babylonian Talmud, Rosh Hashanah 19a.....	7

A. Are there people with whom we cannot or should not engage in constructive political dialogue?

A-1 Proverbs 9:7-8

7 Whoever corrects a mocker invites insults;
whoever rebukes the wicked incurs abuse.
8 Do not rebuke mockers or they will hate you;
rebuke the wise and they will love you.

משלי פרק ט:ז-ח

ז יִסֹּר לֹץ--לִקְחֵם לוֹ קִלְוִן;
וּמוֹכִיחַ לְרָשָׁע מוֹמֵא.
ח אַל-תּוֹכַח לֹץ, כִּן-יִשְׂנָאֶה;
הוֹכַח לְחָכָם, וַיֵּאָהֲבָה.

Are there people we are obligated to hate? If so, how do we relate to them?

A-2 Rambam, Hilchot Deot, Chapter 6:9 (d. 1204)

It is pious behavior if a person who was wronged by a colleague would rather not admonish him/her or mention the matter at all because the person who wronged him/her was very boorish or because he/she was mentally disturbed, [provided] he/she forgives the other totally without bearing any feelings of hate or rebuking him or her. The Torah is concerned only with those who carry feelings of hate.

רמב"ם, הלכות דעות ו:ט

מי שחטא עליו חברו ולא רצה להוכיחו ולא לדבר לו כלום, מפני שהיה החוטא הדיוט ביותר או שהייתה דעתו משובשת, ומחל לו בליבו, ולא שטמו ולא הוכיחו--הרי זו מידת חסידות: לא הקפידה תורה, אלא על המשטמה.

A-3 Leviticus 19:17-18

Do not hate your kinsman in your heart. Rebuke your neighbor that you may not share in his/her guilt. Do not seek revenge or bear a grudge against one of your people, but love your neighbor as yourself. I am Adonai.

ויקרא י"ט: י"ז-י"ח

לא-תִשָּׂא אֶת-אַחִיךָ בְּלִבְךָ;
הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת-עַמִּיתְךָ וְלֹא-
תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא.
לא-תִקֶּם וְלֹא-תִטֹּר אֶת-בְּנֵי עַמְּךָ,
וְאָהַבְתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ אֲנִי ה'.

A-4 Exodus 23:4-5

When you encounter your enemy's ox or donkey wandering, you must take it back to him/her. When you see the donkey of someone you hate sagging under its burden and would refrain from raising it, you must nevertheless raise it with him/her.

שמות כ"ג: ד-ה

כי תפגע שור אויבך או חמורו תועה השב תשיבנו לו.
כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו.

A-5 Rambam Laws of Murder and Preservation of Life 13:14

The enemy mentioned in the Torah is a Jew, not from the nations of the world. One might ask: How is it possible for one Jew to hate another? Is it not written [Leviticus 19:17]: "Do not hate your brother in your heart"? Our sages (Babylonian Talmud, Pesachim 113b) explained that this refers to a person who sees another violating a transgression and offers rebuke, but the other did not repent. In such a case, it is a *mitzvah* to hate the person until he repents and abandons his wickedness. Even if he had not yet repented, if one found him in a panic because of his burden, it is a *mitzvah* to unload and reload with him,

רמב"ם הל' רוצח ושמירת הנפש יג:יד

השונא שנאמר בתורה הוא מישראל, לא מאומות העולם, והיאך יהיה לישראל שונא מישראל והכתוב אומר ויקרא י"ט, י"ז, "לא תשנא את אחיך בלבבך," אמרו חכמים כגון שראהו לבדו שעבר עבירה והתרה בו ולא חזר הרי זה מצוה לשנאו עד שיעשה תשובה ויחזור מרשעו, ואע"פ שעדיין לא עשה תשובה, אם מצאו נבהל במשאו מצוה לפרוק ולטעון עמו

instead of leaving him at risk of death, lest he delay because of financial concern and be put in danger. For the Torah showed concern for the lives of the Jewish people, both the wicked and the righteous, for they are close to God and believe in the essence of [our] faith, as it is said, "Say to them, 'As I live', says God the Lord, 'Do I desire the death of a wicked person? [I desire] that the wicked return from that path and live.'" (Ezekiel 33:11)

ולא יניחנו נוטה למות שמא ישתהה בשביל ממונו ויבא לידי סכנה, והתורה הקפידה על נפשות ישראל בין רשעים בין צדיקים מאחר שהם נלויים אל ה' ומאמינים בעיקר הדת, שנאמר +יחזקאל ל"ג י"א+ אמור אליהם חי אני נאם ה' אלהים אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה.

Why should I or might I try to engage the enemy when possible?

A-6 Mechilta deRashbi, Exodus 23:5 (3rd Cen CE)

"If you see the donkey of one who hates you." (Exodus 23:5). If you subdued your evil inclination to make your enemy into your friend, I promise that I will make your enemy into your friend. As it says, "When a person's ways please God, God brings peace with his/her enemies." (Prov. 16:7)

מכילתא דרשב"י, שמות כג:
(ע"פ מנורת המאור, מהדורת ענלאו חלק ד עמ' 304)
כי תראה חמור שונאך וגו'
(שמות כג:ה). אם כפפת את יצרך לעשות שונאך אהובך, מבטיחך אני שאעשה שונאך אהובך, דכת' ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו (משלי טז:ז)

A-7 Rambam, Mishneh Torah, Hilchot De'ot 7:12

You shall blot [any offenses against you] out of your mind and not bear a grudge. For as long as one nurses a grievance and keeps it in mind, one may come to take vengeance. The Torah therefore emphatically warns us not to bear a grudge, so that the impression of the wrong shall be completely obliterated and no longer remembered. This is the right principle. It alone makes civilized life and social interaction possible.

רמב"ם, משנה תורה, הלכות דעות ז:יב

אלא ימחה הדבר מלב וְלֹא יִטְרֹנוּ, שְׁקָל זְמַן שֶׁהוּא נוֹטֵר אֶת הַדָּבָר וְזוֹכְרוֹ, שֶׁמָּא יִבּוֹא לְנִקְמָה. לְפִיכָךְ הִקְפִּידָה תּוֹרָה עַל הַנְּטִירָה, עַד שֶׁיִּמָּחֶה הָעוֹוֹן מִלְּבוֹ כָּלֵל וְלֹא יִזְכָּרנוּ; וְזוֹ הִיא הַדְּעָה הַנִּכְוֶנָה שֶׁאִפְשָׁר שִׁיתְקִים בָּהּ יְשׁוּב הָאָרֶץ, וּמִשָּׁאֵן וּמִתְנֵן שֶׁלִּבֵּי אָדָם זֶה עִם זֶה.

A-8 Avot deRabbi Natan A, 23, 38a (6th Cen. CE)

Who is the most heroic of heroes?
One who conquers one's own inclination to evil.
And some say: one who makes an enemy into a friend.

אבות דרבי נתן נ"א כג (לח ע"א)
איזו גיבור שבגיבורים?
זה שכובש את יצריו...
ויש אומרים מי שעושה שונאו אהובו.

B. How can we engage in constructive political dialogue?

Benefits of engaging in constructive dialogue

B-1 Proverbs 9:8

....rebuke the wise and they will love you.

משלי ט:ח

...הוכח לחכם, ויאבהבך.

B-2 Genesis Rabbah, 54:3 (6th Cen. CE)

And Abraham reproved Avimelech (Gen. 21:25).

R. Jose b. R. Hanina said: *Tochacha* leads to love, as it says, "Rebuke a wise person, and they will love you." (Proverbs 9:8) Such indeed is R. Jose b. Hanina's view, for he said: Love unaccompanied by *tochacha* is not love. Resh Lakish said: *Tochacha* leads to peace; hence, "And Abraham reproved Avimelech." Such is his view, for he said: Peace unaccompanied by *tochacha* is not peace.

בראשית רבה פ' וירא נדג

אמר ר' יוסי בר' חנינה התוכחת מביאה לידי אהבה הוכח לחכם ויאבהבך (משלי ט ח), היא דעתיה דר' יוסי בר' חנינה דאמר כל אהבה שאין עמה תוכחת אינה אהבה, אמר ריש לקיש תוכחת מביאה לידי שלום והוכיח אברהם וגו', היא דעתיה דריש לקיש דאמר כל שלום שאין עמו תוכחת אינו שלום.

B-3 Rambam, Hilchot Deot, chapter 6:6

When one person wrongs another, the latter should not remain silent and despise the person Rather, s/he is commanded to make the matter known and ask the person: "Why did you do this to me?" "Why did you wrong me regarding that matter?" as [Leviticus 19:17] states: "You shall surely rebuke your colleague."

רמב"ם, הלכות דעות וז:

כשיחטא איש לאיש לא ישטמנו וישתוק... אלא מצוה עליו להודיעו ולומר לו למה עשית לי כך וכך ולמה חטאת לי בדבר פלוני? שנאמר הוכח תוכיח את עמיתך (ויקרא יט:יז).

Case Study: A difficult dialogue over the banishment of Ishmael

B-4 Genesis 21:9-11

9 And Sarah saw the son of Hagar the Egyptian, whom she had born to Abraham, *mesahek*. 10 She said to Abraham: 'Cast out this bondwoman and her son; for the son of this bondwoman shall not be heir with my son, with Isaac.' 11 The matter distressed Abraham greatly, for it concerned his son.

בראשית פרק כא:ט-יא

(ט) ותרֹא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק: (י) וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם גֵּרְשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ כִּי לֹא יִירָשׁ בֶּן הָאֵמָה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עִם יִצְחָק: (יא) וַיֵּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אֹדֶת בָּנוּ:

B-5 Rashi, Genesis 21:9-10 (d. 1105)

mesahek:

Heb. מְצַחֵק. An expression of idolatry, as it is said (Exod. 32:6): "and they rose up to make merry" (לְצַחֵק) Another explanation: An expression of illicit sexual relations, as it is said (below 39:17): "to mock (לְצַחֵק) me." Another explanation: An expression of murder, as it is said (II Sam. 2:14): "Let the boys get up now and sport (וַיִּשְׁחָקוּ) before us, etc." - [from Gen. Rabbah 53:11]

רש"י בראשית פרק כא:ט-י

(ט) מצחק –

לשון עבודה זרה, כמו שנאמר (שמות לב ו) ויקומו לצחק. דבר אחר לשון גילוי עריות, כמה דתימא (להלן לט יז) לצחק בי. דבר אחר לשון רציחה כמו (ש"ב ב יד) יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו וגו': (י) עם בני וגו' - מתשובת שרה

With my son, etc: From Sarah's reply, "For the son of this handmaid shall not inherit with my son," you learn that he would quarrel with Isaac regarding the inheritance and say, "I am the firstborn and should take two portions," and they would go out to the field, and he would take his bow and shoot arrows at him, as it is said (Prov. 26:18): "Like one who wears himself shooting firebrands, etc. and says: Am I not joking?" - [from above source]

כי לא יירש בן האמה הזאת עם
בני אתה למד שהיה מריב עם
יצחק על הירושה ואומר אני
בכור ונוטל פי שנים, ויוצאים
בשדה ונוטל קשתו ויורה בו
חצים, כדאת אמר (משלי כו יח -
יט) כמתלהלה היורה זקים וגו'
ואמר הלא משחק אני:

B-6a Ibn Ezra, Genesis 21:9 (d. 1167)

mesahek. For such is the way of any youth. And she (Sarah) was jealous of him, for he was older than her son.

אבן עזרא בראשית פרק כא:ט

(ט) מצחק כי כן מנהג כל נער.
ותקנא בו בעבור היותו גדול
מבנה:

B-6b The International Critical Commentary, Genesis 21:9 (Skinner, 1910)

It is the spectacle of the two young children playing together, innocent of social distinctions that excites Sarah's maternal jealousy and prompts her cruel demands.

Rabbi Amy Eilberg, Director of the Pardes Rodef Shalom Communities Program, a project of the Pardes Center for Judaism and Conflict Resolution. Amy is the first woman ordained as Conservative rabbi, an accomplished theorist and practitioner of interfaith and intra-Jewish dialogue, and author of *From Enemy to Friend: Jewish Wisdom and the Pursuit of Peace* (Orbis, 2014).

Rabbi Dr. Daniel Roth, Director of the Pardes Center for Judaism and Conflict Resolution. Daniel is a long-time faculty member of the Pardes Institute of Jewish Studies, and teaches core courses on religion and peacebuilding at Bar-Ilan University and Tel Aviv University conflict resolution programs.

The **Pardes Rodef Shalom Communities Program** engages North American synagogues and other Jewish institutions in the study and practice of the *mitzvah* of *redifat shalom* (pursuit of peace) and the art of *mahloket l'shem shamayim* (sacred and constructive disagreement). Through Jewish text study, training in conflict resolution skills and development of *middot* (qualities of soul), the program focuses on conflict resolution in individual, family and community life.

- Rodef Shalom Community Cohort Program (URJ's Community of Practice - Creating a Culture of Constructive Conflict)
- The Rabbi as Rodef Shalom Retreat, June 2018
- Rodef Shalom Rabbi's Network (closed webinars)
- Scholar-in-Residence Programs
- 9Adar: Jewish Week of Constructive Conflict – Feb 18-24, 2018 - www.9Adar.org
- Coming Soon! Video and Curricular Series on text and skills for talking politics in the synagogue

**Pardes Rodef Shalom
Communities Program**

The 9Adar Project
Jewish Week of Constructive Conflict
WWW.9ADAR.ORG
דיבור חדש
שבוע לקידום מחלוקת כונה

The [Pardes Rodef Shalom Communities Program](#), [Pardes Rodef Shalom Schools Program](#) and the [9Adar Project](#), are initiatives of the Pardes Center for Judaism and Conflict Resolution, part of the [Pardes Institute of Jewish Studies](#).

For information about PRSC, please contact Rabbi Amy Eilberg at amy@pardes.org.

Access more Pardes learning at elmad.pardes.org

WWW.PARDES.ORG.IL

C. Additional Sources: Strategies for Engaging with People We Hate

(a) Dialogue, Human Contact

C-2 Midrash Tanchuma, Mishpatim, 2 (MSS Cambridge) 9th Cen. CE

Rabbi Alexandroni said: Two donkey drivers who hated each other were traveling along the same road. The donkey of one of them fell down. The other saw it as he passed by (other versions: but passed him by, after he had passed by) and said, "It is written in the Torah, 'if you see the donkey of the person you hate...'." What did he do? He returned and helped him load and escorted him. He began to speak with him: 'leave it a little bit here; 'lift it from there; 'unload it from here.' By the time he (finally) loaded it with him, they made peace with one another. The other began to say to (himself) "I thought he was my enemy. See how he had compassion on me and my donkey in distress?" From this they entered into a road side inn; they ate and drank together and fell in love with one another.

מדרש תנחומא, משפטים פס' ב' (כ"י קימבריג')
אמר ר' אלכסנדר: שני חמרים מהלכין בדרך שונאים זה את זה. רבץ לאחד מהם את חמורו, וחבירו עובר ורואהו שרבץ תחת משאו. אמר לו כך כתוב בתורה "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו." מה עשה? חזר וטען ומלוהו. התחיל משיח עמו. עזוב קימעא מכאן, העלה מכאן, פרוק מיכאן. עד שיטעון עמו נמצאו עושים שלום ביניהם. וחבירו אומ'. לא הייתי אומ' שהוא שונאי. ראה איך ריחם עלי כשראה אותי ואת חמורי בדוחק. מתוך כך נכנסו לפונדק אכלו ושתו ביחד ונתאבהו זה לזה.

(b) Prayer

C-3 Babylonian Talmud, Berachot 10a

There were some lawless men living in the neighborhood of R. Meir, and they used to vex him sorely. Once R. Meir prayed that they should die. His wife, Beruriah, exclaimed, "What are you thinking? Is it because it is written, 'Let sinners cease from the earth'? But does the text say "*hot'im*"? It says "*hata'im*." See also the end of the verse, 'And let the wicked be no more' — i.e. when 'sins will cease,' then 'the wicked will be no more.' Rather pray that they will repent and they will no longer be wicked." R. Meir offered prayer on their behalf and they repented.

בבלי ברכות י' ע"א
הנהו בריוני[2] דהוו בשבבותיה דרבי מאיר והוו קא מצערו ליה טובא; הוה קא בעי רבי מאיר רחמי עליוהו כי היכי דלימותו; אמרה ליה ברוריא דביתהו: מאי דעתך, משום דכתיב (תהלים קד לה) יתמו חטאים [מן הארץ ורשעים עוד אינם] מי כתיב 'חטאים': 'חטאים' כתיב [3]? ועוד: שפיל לסיפיה דקרא[4]: 'ורשעים עוד אינם': כיון דיתמו חטאים - ורשעים עוד אינם? אלא בעי רחמי עליוהו דלהדרו בתשובה - ורשעים עוד אינם! בעא רחמי עליוהו - והדרו בתשובה. . .

(c) Non-violent direct action

C-4 Babylonian Talmud, Rosh Hashanah 19a

R. Tobi b. Mattenah raised the following objection [against the statement that Megillat Ta'anit has been annulled]: "On the twenty-eighth [of Adar] came glad tidings to the Jews that they should not abandon the practice of the Law." For the Government [of Rome] had issued a decree that they should not study the Torah and that they should not circumcise their

בבלי ראש השנה יט ע"א
רב טובי בר מתנה בעשרים ותמניא ביה אתת בשורתא טבתא ליהודאי דלא יעידון מאוריייתא שגזרה המלכות גזרה שלא יעסקו בתורה ושלא ימולו את בניהם ושיחללו שבתות מה עשה

sons and that they should profane the Sabbath. What did Judah b. Shammu'a and his colleagues do? They went and consulted a certain matron whom all the Roman notables used to visit. She said to them: "Go and proclaim [your sorrows] at night time." They went and called out at night, crying, "Alas, in heaven's name, are we not your siblings, are we not the children of one father and of one mother? Why are we different from every nation and tongue, that you issue such harsh decrees against us?" The decrees were thereupon annulled, and that day was declared a feast day.

יהודה בן שמוע וחביריו הלכו ונטלו עצה ממטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצויין אצלה אמרה להם בואו והפגינו בלילה הלכו והפגינו בלילה אמרו אי שמים לא אחיכם אנחנו ולא בני אב אחד אנחנו ולא בני אם אחת אנחנו מה נשתנינו מכל אומה ולשון שאתם גוזרין עלינו גזירות קשות וביטלום ואותו היום עשאוהו יום טוב.